Իբրեւ պատասխան իրենց այդ խնդրանքին Միլարայրան հաճեց յայտնել իրենց հետեւեալ երգը.—

Վարպետիս, Տիրոջ, ես մատուցո՛ւմ եմ աղօթքներս։
Գիտե՞ք դուք, թէ՞ չգիտէք այս վայրերի առաւելութիւնները։

Եթէ դուք չգիտէք այս վայրերի առաւելութիւնները,
Այն ժամանակ ես կը պատմեմ.— Ահա Կեապ-պապ Նամ-կաձօնի անապատը.
Երկնային այդ ամրոցի պալատի վերը
Հարաւի կապտաւուն ամպերն են ժողովում.

Վարը՝ գետ եւ կապոյտ առուակներ են վազում.
Ետեւը, կարմիր ժայռ է՝ երկնային տարածութիւնը,
Իսկ առջեւը՝ փռուած է գոյնզգոյն ծաղիկների կարպետ։

Տեսէք նաեւ —
Ծայրերից, վայրենի գազանների ոռնոց է լսւում,
Աջ ու ձախ, ահաւոր, թագաւորական թռչուններ են սուրում,
Երկնքի մէջ թիթեռնիկները վայր են ընկնում մանր անձրեւի նման,
Եւ մեղուները անդադար երգ են երգում։
Այդ ամէնը ես տեսնում եմ։

Անապատ չէ։ Ես տեսնում եմ ամէն ինչ։
Որովհետեւ այստեղ
Ժամանակի ձայներն են՝ սրտի բարեկամները։
Ու միտքը, ինչպէ՞ս կարող է միտքը ըմբռնել այս վայրերի զօրութիւնը։
Եթէ երգը ուրախ սրտից չբխի,
Եւ իմաստութիւնը չրթունքների ծայրին չվառուի։

Հեռաւոր ափից, խուլօրէն հծծող, հովի մի հոսանք խաղում է ջուրի պղպղումի հետ եւ մազերս աչքերիս վրայ ման ածում։

Սրտիս մէջ, Միլարայրան, անծանօթ եւ միամիտ չեչտով երգում է, ու ճեղքուած աչքերով, այծի ճերմակ մօրուքով, ցնցոտիների տակ դողահար նիհար մարմնով այդ հեռաւոր պատկերը, այս վայրկեանիս, այնքա՜ն ինձ մտերիմ է եւ ո՜րքան հասկանալի։

«Որովհետեւ այստեղ
Ժամանակի ձայներն են՝ սրտի բարեկամները»։

Սեւա՛ն, Սեւա՛ն...

* * *

Կղզի գնալու համար — պատմում են — ուխտաւորները կանգ են առնում ափին, ձեռքերը խողովակի նման բոլորում բերանի շուրջը եւ գոռում։ Մի ժամ յետոյ, երբ կատաղի խափոցները ժայռերին են կպչում, կղզու առագաստանաւը սկսում է դանդաղօրէն շարժուել եւ գալիս է հիւրերը փոխադրելու համար։

Նաւը, որ մեզ պիտի տանի Նոր-Բայազետ, դեռ չի եկել, ուստի ժամանակ ունենք այցելել կղզին։ Բայց իբրեւ առանձնաշնորհեալ անձնաւորութիւններ մենք հնադարեան առագաստներով չենք գնայ, այլ մօթօրով օժտուած նաւակով։ Ճիշդ ասած, փոքրիկ մակոյկը, որ մեզ պիտի տանի, շատ էլ ապահով չի երեւում. հին, մաշուած, խարխուլ, ձըկնորսի մի մակոյկ է, որի ետեւի կողմում յարմարացրել են ահագին աղմուկ անող փոքրիկ մի մեքենայ։ Երբ մի քանի հոգի նստում ենք մէջը՝ պտուտակը զօռ է տալիս, թմբթմբում, պայթոցներ արձակում, ծխում, ջղագրգիռ կնոջ նման ցատկոտում ու տեղից չի շարժւում։ Ճամբորդները նայում են առանց վստահութեան՝ բերանը բաց, թթու ժպիտով։

— Բենզինը քի՞չ ա, ի՞նչ ա...
— Չէ՛, զատն ա... զա'տ է եղել...
— Դէ եթէ զատն ա, զա'տ արէք է՛...

Վերջապէս «զատ են անում» եւ մեկնում ենք։

Ճամբու խօսակցութիւններից երեւում է, որ այդ աժան մօթօրի ներկայութիւնը մի տեսակ խորհրդանշանական բնոյթ ունի։ Այնտեղ, կղզին է, վանքը, «հին դարը», «իր մեռած մտայնութիւններով», իր վարդապետներով եւ առագաստանաւերով, իսկ այստեղ, ահաւասիկ գիտութիւնը, առաջադիմութիւնը եւ լոյսը, լո՛յսը։ Այդ խեղճուկ, Եւրոպայի ամէն մի խոնարհ պաշտօնեային մատչելի մեքենան, այստեղ մեծ անձնաւորութիւն է, առան–

Հայ մատենագրութեան թուանշանային գրադարան